

11. Теплов Б. М. Проблема индивидуальных различий. – М.: 1961. – 198 с.
12. Бутаева З. Н. Веселые уроки музыки в школе и дома. – Донецк: Сталкер, 2002. – 384 с.

УДК 378.016:78.091

О. Слободиська
викладач кафедри вокально-хорової підготовки
теорії та методики музичної освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

O. Slobodyska
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ МИСТЕЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ВОКАЛІСТІВ

COMMUNICATIVE ASPECT OF ARTISTIC TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS- VOCALISTS

Анотація. У статті висвітлено проблеми формування комунікативних компетенцій та означено важливі завдання мистецької підготовки майбутніх фахівців-вокалістів.

Abstract. The article describes the problems of the formation of communicative competencies and identifies important tasks of artistic training of future specialists – vocalists.

Ключові слова: комунікативні компетенції, мистецька підготовка, музичне мистецтво, слухач, виконавець.

Keywords: communicative competencies, an artistic training, musical art, listener, performer.

Постановка проблеми та її актуальність. Темп життя сучасного суспільства ставить нові задачі, висвітлює нові принципи та підходи до мистецької освіти, спонукає виконавців до пошуків активних форм музичного спілкування з широкою слухацькою аудиторією. Комунікативний досвід музично-виконавської практики останніх років швидко прогресує. Теоретичне осмислення цього аспекту в сучасному музикознавстві здебільшого фрагментарне.

На мистецькому ринку праці потрібні талановиті музиканти-педагоги у музично-освітніх навчальних закладах різного рівня акредитації, вокалісти, вчителі музики у загальноосвітніх школах та музичні керівники, які використовують сучасний потенціал педагогічних та інформаційних технологій, спираються на ефективні методики роботи та безперервно працюють над власним вдосконаленням. Все це вимагає організаційної динамічності навчального процесу, що сприяє якісній професійній підготовці майбутніх фахівців-вокалістів.

З огляду на це, мистецька підготовка майбутнього фахівця-вокаліста передбачає необхідність формування у студентів інтересу до вивчення вокалу і педагогічних принципів його викладання та опанування комплексом професійних знань, вмінь та навичок, оволодіння основами педагогічної майстерності. Перед викладачем стоїть важливе завдання: запалити, надихнути студента своїм ставленням до музики, до краси кожної її деталі. Передумовою для успіху є його артистизм, професіоналізм у сфері музичного виховання, володіння голосом та яскравим художнім словом. Особливо важливо в емоційній сфері професійної майстерності викладача уміння знайти правильний, потрібний тон уроку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені підкреслюють, що музика за своєю природою є соціальною, комунікативною. Вона завжди становить собою, в естетичному розумінні, колективну співтворчість [7]. Це уможливило розгляд її як моделі діалогу: діалог, сповідь, діалог між автором-виконавцем-реципієнтом, соціальний діалог між субкультурами, соціальними класами, групами, народами, діалог культур [10].

Виходячи з комунікативної природи музичного мистецтва (В. Петрушин) [9], воно може впливати на розвиток творчої індивідуальності особистості у кожній з ланок комунікативної системи «композитор – виконавець – слухач». Загально визнаним є факт, що вокальне мистецтво неможливе без яскравої індивідуальності митця. Поступаючись іншим мистецтвам у наочності свого образного змісту, воно переважає їх за силою емоційного впливу на людину. У цьому й виявляється соціальний сенс музичного мистецтва, яке, за висловом Б. Асаф'єва, «інтонує стани, типові для оточуючого середовища, і в цьому плані виявляється однією з форм узагальнення, типізації емоційного тону окремих особистостей, засобом залучення їх до соціального цілого, до духу та інтонації часу» [1].

Вокальна музика, на думку В. Громова, екзистенційна, і, як жодне інше мистецтво, володіє заразливістю, здатністю до гіпнотичного, сугестивного впливу на особистість через її емоції й почуття, оскільки не просто описує та відтворює їх, а ніби «зсередини відображає їх, залучаючи виконавця чи слухача до співпереживання» [5].

Важливе місце посідають роботи С. Горбенка, О. Михайличенка, О. Олексюк, В. Орлова присвячені глибоким дослідженням теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх фахівців-музикантів.

Грунтовними є праці О. Рудницької, Г. Падалки з питань теорії і методики викладання мистецьких дисциплін для різних рівнів музично-освітніх закладів. Серед першочергових педагогічних вимог Г. Падалка називає такі, як: створення позитивної, емоційної атмосфери навчання; прагнення досягнути розуміння, діалогу у взаємостосунках педагога і студента в навчально-виховному процесі; забезпечення пріоритету музичної практичної діяльності [8, с. 160].

Метою статті є обґрунтування необхідності розвитку комунікативних компетенцій у мистецькій підготовці майбутніх фахівців-вокалістів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Комунікативна компетентність – це здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми, певна сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування, передбачають уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера у процесі спілкування [6]. Вона формується в умовах безпосередньої взаємодії, оскільки є результатом досвіду спілкування між людьми, та опосередкованої, в тому числі з літератури, театру, кіно, з яких людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії і засоби їх вирішень.

Важливим у мистецькій підготовці студентів у стінах музично-освітніх закладів є засвоєння основ комунікації у контексті музичної педагогіки, формування педагогічної направленості, розвиток професійних здібностей і техніки виконавства вокальних творів. З огляду на це, на початкових етапах мистецької підготовки головним елементом є психологічна готовність до безпосереднього контакту з учнями та слухачською аудиторією, а саме: формування професійної лексики, виховання етики поведінки з творчим колективом, стилю проведення репетицій та уроків, подолання можливих індивідуальних комплексів. Таким чином, майбутній фахівець-вокаліст повинен переймати досвід музичного спілкування, вільно орієнтуватись у методах, прийомах та технологіях особистісно-зорієнтованого музичного навчання і виховання.

Передача будь-якої інформації можлива лише за допомогою знаків, точніше, знакових систем. Розрізняють вербальну і невербальну комунікації, які використовують різноманітні знакові системи. Якщо у вербальній комунікації за кожним словом стоїть більш-менш визначений зміст, то у невербальній системі комунікації не тільки важко поставити зміст у відповідність до знака, але й взагалі визначити знак, тобто одиницю аналізу в цій системі.

Невербальна комунікація включає три знакові системи: оптико-кінетичну (жести, міміка, пантоміміка), паралінгвістичну (система вокалізації – якість голосу, діапазон, тональність) й екстралінгвістичну (включення у виконання твору пауз, інших вкраплень, темп; організація простору і часу комунікативного процесу; візуальний контакт: частота обміну поглядами, тривалість, зміна статички і динаміки погляду, його уникання тощо) [2].

Зрозуміло, що комунікативна компетентність передбачає також уміння інтерпретувати невербальні прояви інших людей. Оскільки комунікація розглядається як смисловий та ідейно-змістовий аспект соціальної взаємодії, спілкування, обмін інформацією в різноманітних процесах спілкування, то логічним є припущення, що процес комунікації у вокальному виконавстві передбачає й певну маніпуляцію засобами музичної виразності задля ефективної передачі інформації [3].

Представниця психодинамічної орієнтації арт-терапії Маргарет Наумбург спираючись на ідеї З. Фрейда, доводила, що первинні думки й переживання, які виникають у підсвідомості, найчастіше виражаються у формі образів і символів. У музичному мистецтві, яке особливо багате на них, ціобрази й символи охоплюються підсвідомістю не контролювано, а вже потім входять до сфери свідомого, де піддаються аналізу [5].

Творчі комунікативні вміння посилюють інтелектуально-творчу ініціативу й артистичність студентів у процесі музично-педагогічної діяльності. Вони об'єднують артистичні комунікативні вміння: створення творчого самопочуття виконавців, психологічне налаштування учнів перед виступом, володіння власним емоційним станом, сугестивними психологічними засобами впливу на виконавців (зараження, навіювання, переконання, наслідування) та уміння керувати діалоговою взаємодією виконавців з музичним твором і слухачами (створення власної інтерпретації музичного твору, корекція якості вокально-хорового звучання, оперування тембральними барвами) [4].

Висновки. На сьогоднішній день у мистецькій підготовці майбутніх фахівців гостро стоїть потреба у синтезі набутих знань про окремі, специфічні сторони комунікативної природи музично-виконавського мистецтва, яка в процесі музичного спілкування виявляє себе через конкретні мовленнєві форми. Теоретичне зведення до спільного знаменника різноманітного спектра комунікативних проявів музично-виконавської творчості пов'язане, передусім, з виявленням універсальних функцій музично-виконавського мовлення в процесах художнього спілкування.

Спираючись на вищевикладене, можна стверджувати, що мистецька підготовка майбутніх фахівців-вокалістів підкреслює необхідність усвідомлення ними важливості комунікативного аспекту майбутньої професійної діяльності та вимагає зосередження уваги не лише на розвитку педагогічних та виконавських умінь та навичок, а й формування професійних комунікативних компетенцій.

Література

1. Асафьев Б. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. Асафьев. – Л., 1973. – 152 с. – С. 56.
2. Балахтар В. В. Психологія і педагогіка [Текст]: навч.-метод. посібник / В. В. Балахтар. – Чернівці : Книги-XXI, 2011. – 168 с. – С. 70-71.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики [Текст] : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2009. – 346 с. – С. 192.
4. Василевська-Скупа Л.П. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва: [монографія] / Людмила Павлівна Василевська-Скупа – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. – 225 с.
5. Громов В.Е. Виды искусства и особенности их воздействия на человека / В.Е. Громов // Художественная культура и гармоническое развитие личности: [монографія] / О.К. Васюков, Н.В. Гончаренко, В.Е. Громов и др.; отв. ред. Н.В. Гончаренко. – К.: Наукова думка, 1982. – 239 с. –С. 120-152, С. 141-142.
6. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская, П. В. Растянников – М., 1990. – С. 28.
7. Мясичев В.Н., Готсдинер А.Л. Проблема музыкальных способностей и её социальное значение / В.Н. Мясичев, А.Л. Готсдинер // Хрестоматія по психології художественного творчества / ред.-составитель А.Л. Гройсман. – изд. 2-е. – М.: ИЧП «Издательство Магистр», 1998. – 200 с. – С. 14-29, С. 29.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін): [монографія] / Г.М. Падалка. – Київ: Освіта України, 2008. – 274 с.
9. Петрушин В.И. Психология и педагогика художественного творчества: [учеб. Пособие] / В.И. Петрушин. – М.: Академический Проект, Гаудеамус, 2006. – 490 с. – С.296.
10. Шахназарова Н. Музыка востока и музыка Запада. Типы музыкального профессионализма / Н. Шахназарова. – М.: Сов. Композитор, 1983. – 153 с.

УДК 373.3.091.33:7

Ю.Усенко,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Y.Usenko,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

DEVELOPING CREATIVE ABILITIES OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN ON LESSONS OF ART

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано поняття творчого розвитку молодших школярів, визначено педагогічні умови та розроблено методичні засади розвитку творчих здібностей учнів на уроках мистецького циклу. Акцентується увага на спеціально розроблених принципах, що сприяють розвитку дитячої творчості, оскільки існує необхідність активізації творчої активності у всіх сферах конструктивної діяльності. Особливе середовище уроків мистецького циклу розглядається як поліфункціональний центр, у якому закладаються основи творчого креативного мислення молодших школярів та розвитку творчих здібностей.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, розвиток особистості, молодший школяр, уроки мистецтва .

Keywords: art, creative abilities, development of personality, junior schoolchild, lessons of art